

NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ OBZOR 2 – 2005 ROČ. V

Lukáš Bortel

Law and Economics

Ekonomická analýza práva

Summary:

Law and economics is one of the fastest-growing areas of applied economics. It uses the standard microeconomic tools and concepts of scarcity, choice, preferences, incentives, supply and demand to explain legal and political rules, social conventions and norms, firms and contracts, government organisations, and other institutions.

Whilst the term of a “school of thought” in scientific endeavour is a group of thinkers who adopt a common approach, including shared theoretical premises, on how and what to research in a particular field, the other term “movement” is a broader term than school of thought.

It designates a large grouping of people loosely sharing scientific or practical and, in particular, political aims. One could speak of the law and economics movement, but scarcely of the law and economics school. Concerning the *law and economics*, it brings several novelties for law apprehensions.

The imperative theory of law defines a law as an obligation backed by a sanction. Economic analysis has enjoyed a great success by analysing a legal sanction as if it were a market price. Viewed as a price; the actor sees a sanction as an external constraint. Alternatively, the actor can view an obligation as an internal value. When many people in a community internalise an obligation, it becomes a social norm. A contract is an agreement under which two or more parties make reciprocal commitments in terms of their behaviour to co-ordinate. Frameworks such as “incentive theory,” “incomplete-contract theory” and “transaction-costs theory” have enabled scholars to renew both the microeconomics of co-ordination and the macroeconomics of “market” economies and of the institutional framework. These create a basis for intervention designed by the State, and, regulation in particular.

The principal – agent model. In the paradigmatic model, a principal hires an agent to exert effort, which he cannot directly observe. The agent is tempted to be slack in his effort, and the principal tries to overcome this moral hazard by designing a contract under which agent compensation is based on output.

The economist’s problem involves only the principal and the agent. The agent’s slack effort affects both of them: the principal, because the task is done poorly, and the agent, because the principal, foreseeing the low effort, will not pay as high a salary. The solution is also internal to the transaction: the parties voluntarily enter into a contract that ameliorates the moral hazard by basing the agent’s pay on his output. As with economic transactions in general, the law is needed only to enforce the contract. The lawyer’s problem usually does involve a third party.

Anotace:

Ekonomická analýza práva je jedním z nejrychleji rostoucích odvětví aplikované ekonomie. K vysvětlení právních a politických pravidel, společenských zvyklostí a norem, chování firem a uzavírání smluvních vztahů, k chování vládních organizací i jiných institucí používá standardní mikroekonomické nástroje a koncepty jako vzácnost, možnost výběru, preference, potřeby,

nebo nabídku a poptávku. Ačkoliv je termínem „škola myšlení“ ve vědeckém bádání nazývána skupina myslitelů, kteří přijali společný přístup, zahrnující sdílené teoretické premisy jak a v čem provádět výzkum, termín „hnutí“ je širší. Označuje velké seskupení lidí volně sdílející vědecké nebo praktické, a částečně politické cíle.

Můžeme mluvit o hnutí zabývajícím se vztahu ekonomie a práva, zřídka kdy uslyšíme termín „škola myšlení“. Ekonomický přístup k právu přináší několik nových přístupů k právu. Imperativní teorie práva definuje právo jako povinnost podepřenou sankcemi. Ekonomický přístup dosáhl velkého úspěchu pojetím právní sankce jako tržní ceny. Takovou sankci pak vidí agent jako externí omezení. V jiném pohledu může agent vidět povinnost jako vnitřní hodnotu, pokud většina lidí ve společnosti internalizuje povinnosti, stanou se tyto pak společenskými normami.

Smlouvou rozumíme dohodu, kde dvě nebo více stran přijmou reciproční závazky ve smyslu koordinace jejich vzájemného chování. Teoretické rámce jako například „teorie pohnutek“, „teorie nedokonalé smlouvy“, nebo „teorie transakčních nákladů“ umožnili akademikům obnovit jak mikroekonomii koordinace tak makroekonomii tržních ekonomik o institucionální rámec. Ten vytvořil teoretický základ pro státní intervence a regulaci.

V paradigmatickém modelu principal-agent (model agentury) najímá principal agenta by vyvíjel úsilí, které ovšem nemůže být přímo kontrolováno. Agent má pak pokušení polevovat ve své snaze, kdy principal k překonání tohoto problému morálního hazardu uzavírá smlouvy kde agentovy odměny jsou odvozovány od jeho úspěchu. Ekonomický problém zahrnuje jen roli principala a agenta. Agentovo úsilí ovlivňuje oba z nich. Principal je ovlivněn nízkou kvalitou odvedené práce, agent pak nižší odměnou. Řešení je pak v mezích transakce, smluvní strany dobrovolně vstoupily do smlouvy která zmiňuje morální hazard ovlivňující agentovy odměny jeho úspěchem. Obecně je právo pouze potřeba k vynucení této smlouvy. Právní problém pak obvykle zahrnuje třetí osoby.

Martin Kvizda

Analýza nezávislosti České národní banky v kontextu EMU – pojetí a alternativy

The analysis of Czech National Bank's indepenence in framework of EMU – concept and alternatives

Summary:

The paper investigates the position of the Czech National Bank in the economy. Within the framework of the European System of Central Banks the ratio and the structure of the Czech and others national central banks' independence are measured. The analysis identifies differences of the central banks' management's position (particularly appointment) and puts forward to exploit these differences to change the Czech National Bank's position: the governor should be appointed by the government to be an official political representative of the Czech Republic at the European System of Central Banks.

Anotace:

Článek vyšetřuje pozici České národní banky v ekonomice. Je měřen poměr a struktura nezávislosti české a dalších národních bank a to v kontextu Evropského systému centrálních bank. Analýza označuje rozdíly v pozici managementu centrálních bank (obzvláště s ohledem na formu jeho jmenování). Na základě této analýzy je navrhována změna pozice České národní banky v tom smyslu, že by guvernér ČNB měl být vládou ČR jmenován jako oficiální představitel České republiky u Evropského systému centrálních bank.

Stasys Puskorius
Identification of problems of performance audit
Identifikace problémů výkonnostního auditu

Summary:

The determination of the problems of the performance audit of the public sector institutions is analyzed. The results are measured by widely used 3E criteria: economy, efficiency, and effectiveness. The content of performance audit as a particularly new branch of public administration is highlighted. The process of formulation of some interior and exterior audit problems is investigated. It suggested that the performance audit is a very important means that helps to develop democratic processes in society. A special research was carried out to determine preliminary audit problems to fight corruption cases in the customs of Lithuania.

Anotace:

Článek analyzuje identifikaci problému v oblasti výkonnostního auditu institucí veřejného sektoru. Výsledky jsou měřeny široce používanými kritérii 3E (economy, efficiency, effectiveness). Je zdůrazněn obsah výkonnostního auditu, jakožto nového odvětví veřejné správy. V článku je vyšetřován proces formulace vybraných problémů vnitřního a vnějšího auditu. Je vysloveno tvrzení, že výkonnostní audit je velmi důležitý prostředek napomáhající vyvinutí demokratických procesů ve společnosti. Byl proveden v speciální výzkum za účelem nalezení předběžných problémů auditu v rámci boje proti korupci v prostředí litevské celní správy.

Anna Schultzová
Sledovanie pohybu tovarov medzi členskými štátmi EÚ (INTRASTAT)
Monitoring of goods trade among EU member countries (INTRASTAT)

Summary:

In connection with statistics of goods trade between European Union member states INTRASTAT it is necessary to provide transparency of its application in collaboration with national tax administration. It is also important to determine the area of exceptions, which are not a subject of statistics report, to devise the methodology of supplementary tax in case of not fulfilling the report duty of subjects as well as to develop the quality software and provide the hardware system for processing of international trade statistics, which, in the Slovak Republic alone, will operate with more than 4 million records.

Anotace:

V spojení se statistikami ohledně obchodu zboží mezi členskými zeměmi EU (INTRASTAT) je nezbytné poskytnout jejich jasné aplikace ve spolupráci s národními daňovými úřady. Je také nezbytné určit rozsah výjimek, které nejsou statistikami sledovány, za účelem vypracování metodologie dodatečných daní v případě nenaplnění ohlašovací povinnosti daňových subjektů, stejně jako vývoj kvalitního softwaru a poskytování hardwarových systémů ke zpracování statistik mezinárodního obchodu, které jen ve Slovenské republice pracují s více než 4 miliony záznamů.

Zdeněk Tomeš
Demografie České důchodové reformy
Demographics of Czech pension reform.

Summary:

The paper analyses demographic aspects of pension system in CR. The main thesis of the article is that demographic ageing of Czech society is overemphasized in its consequences for the economy of pension system. The idea is documented on a sample of historic and international comparisons. In my view demographic ageing is not the primary cause for the deficits on the account of pension insurance. The recommended solution for imbalances in the system is proposed: more dynamic upward shifting of retirement age.

Anotace:

Článek rozebírá demografické aspekty penzijního systému v ČR. Hlavní myšlenkou článku je názor, že demografické stárnutí je přeháněno v jeho následcích na ekonomiku penzijního systému. To je dokumentováno na vzorku historických a mezinárodních srovnání. V článku je předneseno, že stárnutí populace není hlavním důvodem deficitů účtu důchodového pojištění, a následně je navrženo řešení nerovnováhy důchodového systému: dynamičtější posunování věkové hranice odchodu do důchodu.

Libor Židek

Došlo v průběhu transformace k podcenění úlohy práva?

Was the role of the law underestimated during the process of transformation?

Summary:

Reformers had to face many difficult tasks during the period of economic transformation. One of the most demanding was a change of the legal system. The initial situation of the Czechoslovak legal system was absolutely unsuitable for market economy and thus had to be altered. In the article we describe the most important changes of the system. Next we concentrate on the critics from the economists' point of view and then on specific areas – law enforcement, attempt to measure quality of the legal system and on one concrete field – bankruptcy procedures.

Anotace:

Reformátoři byli během ekonomické transformace vystaveni mnoha obtížným úkolům. Jedním z nejtěžších byla změna právního systému. Výchozí situace československého právního systému byla naprosto nevhodná pro tržní ekonomiku a proto musel být tento právní systém změněn. V článku jsou popsány nejvýznamnější změny systému. V další části se článek věnuje kritikám z ekonomického pohledu a dále dílčím oblastem jako je vynutitelnost práva, pokusům o měření kvality právního systému, a jednou konkrétnímu problému – postupům při bankrotu.

VÝUKA

Judita Táncosová

Seminár – úloha, funkcie a metodické aspekty

Seminary – role, functions and methodical aspects

Summary:

The purpose of the paper is to highlight the most important aspects related to the methods of preparing and conducting seminars. A seminar is one of the forms of teaching at universities; its aim is to develop creative and independent thinking in students, as well as to verify, develop and increase students' knowledge of a given subject. The principal functions of the seminar are cognitive, control and educational functions, which are used at universities and involve specific methods of preparing and conducting seminars.

Anotace:

Účelem tohoto článku je zvýraznit nejdůležitější aspekty spojené s metodami přípravy a vedení seminářů. Seminář je jedna z forem výuky na univerzitách, jeho cílem je vyvinout tvůrčí a nezávislé myšlení studentů, stejně jako ověřit, rozvinout a zvýšit znalosti v daném předmětu. Hlavní funkcemi semináře je funkce kognitivní, kontrolní a výchovná, které jsou na univerzitách používány zahrnují specifické metody přípravy a vedení seminářů.